

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 22.8.2017
Čj. MSP-92/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 4

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. J.Ch. - stížnost pro porušení zákona

Příloha:

1. Soudní spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, sp. zn. 3 Rtv 30/91
2. Stejnopis rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52 spolu s dochovanou archivní dokumentací
3. zpráva Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 13.1.2016, č. j. 19-2/2016-211100
4. Podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. L. M. v opise

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemř. J.Ch.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 30/91.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, byl J.Ch. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, kterého se dopustil tím způsobem, že

dne 8.11.1952 u svého útvaru odmítl zúčastnit se sobotního zaměstnání a odvolával se na to, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, protože je členem sekty Adventistů 7. dne.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců.

Uvedený rozsudek nabyl právní moci dne 19.12.1952, tedy dnem vyhlášení.

Podáním ze dne 27.12.1990 požádal J.Ch. Vyšší vojenský soud v Příbrami o rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, které bylo postoupeno dne 11.3.1991 Vojenskému obvodovému soudu v Brně. Na základě této žádosti bylo usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 30/91, rozhodnuto tak, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52 byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 téhož zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Usnesení nabylo právní moci dne 14.11.1991.

Toto usnesení bylo stručně odůvodněno tím, že bývalý Nižší vojenský soud v Brně provedl v posuzované věci dokazování v potřebném rozsahu, a nepochybil, když uznal J.Ch. vinným v souladu s tehdy platným vojenským tr. zákonem.

V rámci přezkumného řízení o soudní rehabilitaci však Vojenský obvodový soud v Brně dospěl k závěru, že při ukládání trestu odnětí svobody obviněnému J.Ch. bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když byl jmenovanému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jelikož ze spisového materiálu jednoznačně vyplynulo, že obviněný J.Ch. do doby spáchání zločinu vojenského charakteru žil řádným životem a nebyl soudně trestán. Na základě této úvahy dospěl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně k závěru, že byly splněny podmínky pro zrušení rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, ve výroku o trestu ve smyslu § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb., neboť uložený trest je ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost.

Následně usnesením ze dne 12.12.1991, sp.zn. 3 Rtv 30/91, rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně o účasti J.Ch. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9.5.1960, přičemž podle článku V, s odkazem na část II, a článku III tohoto rozhodnutí zastavil podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu trestní stíhání J.Ch. pro skutek, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odstavec 1 písmeno b) zákona č. 86/1950 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně vydal s ohledem na včas učiněné prohlášení J. Ch. podle § 15 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, dne 30.1.1992 pod sp. zn. 3 Rtv 30/91 rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP 47 ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, kterým byl J.Ch. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, trest podle § 227 trestního řádu obviněnému J.Ch. neuložil.

Tento rozsudek nabyl právní moci dne 15.2.1992.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 30/91, byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obviněného zemřelého J.Ch. byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně je správný, jelikož Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1952 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, již nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, který následně vydal rozsudek, jímž při nezměněném výroku o vině J.Ch. trest neuložil.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný dnes již zemřelý J.Ch. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítní vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v

určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pocíťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí J.Ch. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odstavec 2 trestního řádu vyslovil, že pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 30/91, byl v neprospěch obviněného zemřelého J.Ch. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 3 Rtv 30/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 12.12.1991, sp.zn. 3 Rtv 30/91, a rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 30.1.1992, sp. zn. 3 Rtv 30/91,

- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 19.12.1952, sp. zn. Vt 58/52, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu,
- 4) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného zemřelého J.Ch. žaloby pro skutek spočívající v tom, že po nástupu vojenské základní služby dne 1.11.1952 odmítl v sobotu dne 8.11.1952 zúčastnit se zaměstnání a vykonat v tento den jakoukoli práci, protože prý mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, že jako příslušník sekty Adventistů 7. dne nemůže a nesmí pracovat v sobotu, že je to v rozporu s biblí, která práci v sobotu zakazuje, čímž měl spáchat trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem .

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [3 Tz 66/2017](#)